

קצינים חייבים לכתוב

קולונל ויליאם ל. האוזר

ליטול על עצמם את הסיכונים הכרוכים, כביכול, בהבעת דעות בצורה חופשית. אפילו אלה החשים שאם הביקורת היא קונסטרוקטיבית, היא מותרת באופן רשמי, עלולים לחשוש שעמיתיהם הקצינים לא יעשו הבחנה כזאת. התוצאה היא שביקורת קונסטרוקטיבית גוועת טרם לידתה, בשל האמונה שאין רואים בעין יפה ביקורת מכל סוג שהוא.

מקצוענו אינו אינטלקטואלי במיוחד, אך הוא אינו יכול להרשות לעצמו להיות אנטי אינטלקטואלי. אופיו המהותי של כל מקצוע מתבטא בכך שהוא מכיל פילוסופיה המבוססת על ניסיון משותף, כאשר מצבור הניסיון מתחדש בקביעות על-ידי פעילות שוטפת. כך מהוה הבעת דעות בתחום המחשבה המקצועית תכונה בסיסית של מקצועיות. בארגון גדול ומורכב כמו הצבא, ניתן לשתף אחרים במחשבה כזו באופן יעיל רק על-ידי כתיבה במדיום כמו כתבי-העת של הצבא. רוב הכתיבה הזו היא מן הסוג של „כיצד“ (במיוחד בכתבי-עת מקצועיים טכניים), אך בעלת ערך רב יותר היא הביקורת הקונסטרוקטיבית הדורשת כי הדברים ייעשו טוב יותר או בדרך שונה, המרמזת בהכרח שיש מה לשפר בנוהג הנוכחי. כך מתחדש המקצוע באופן מתמיד מבפנים.

פגיעה עצמית

כל המבוא הזה מתכוון להראות שמקצוענו סובל כיום מפגיעה שפצע את עצמו — המיתוס, שאין רואים בעין יפה כתיבה מקצועית ביקורתית. לא נהיה ראויים להיחשב אנשי מקצוע אם לא ננקוט צעדים להפריך מיתוס זה. נניח, לצורך הוויכוח, שהצבא אינו שולל כתיבה מקצועית. האם נובע מכך שהצבא מעריך במיוחד

...הצבא הוא אנטי-אינטלקטואלי מעצם מהותו. האינטליגנציה אינה בעוכריו של האדם, הדמיון כן... התכחש לסטטוס קוו, והתכחש לקריירה שלך. כך כתב וורד ג'אסט בספרו „אנשי צבא“. זהו אחד מהספרים חדי-ההבחנה ביותר שנכתבו על הצבא בשנים האחרונות, אך החטיא את המטרה הנקודה מסוימת זו. הצבא מעריך חשיבה בעלת דמיון, אבל מן הסוג שלא רק מתבונן בדברים כפי שהם, אלא גם כפי שהם עשויים להיות. מה שהצבא אינו מעריך — ולמעשה רואה באי רצון — הוא הדמיון שאינו מלווה בכושר ביצוע.

לרוע המזל כה עסוקים קצינינו היעילים ביותר בתפקידיהם המוגדרים, עד שגוהר זמן מועט לחשיבה או כתיבה יוצרת. יש לנו גם קצינים מספר בעלי דמיון, אשר המוניטין שלהם כחסרי כושר ביצוע הביא לידי כך שלא נותנים להם לעשות הרבה. כתוצאה מכך יש להם כל הזמן הדרוש כדי להפעיל את דמיונם בכתיבה. כאשר קצינים אלה (שמספרם קטן מאוד) מגלים כי קידומם נעצר, נוטים הם להאשים יותר את מוסדות הצבא בסלידה מכושר היצירה שלהם, מאשר את עצמם על חוסר יכולתם לבצע את תפקידם. עשירים בכושר הבעה, אך עניים לעיתים בהכרת עצמם, פורשים הם מן השירות בכעס בהאשימם את המוסד שנהג בהם בצורה בלתי הוגנת.

האשמה מצד אנשים אלה אינה מהוה, לכשעצמה, בעיה חמורה לצבא. מקצוענו עתיק-יומין וחיוני, וצבא ארה"ב נהנה מאשראי גדול של רצון טוב בקרב הציבור האמריקני. אולם, הסכנה היא בהשפעה שיש לפורשים על אלה שנשארים. קצינים רבים נוטים לקבל את דבריהם כפשוטם, ולהאמין שהצבא מעניש את בעלי הדמיון. בחושבם כך, מסרבים הם

כתיבה כזאת ונותן פרס עבודה? שאלה אחרונה זו חשובה ממש כמו הראשונה, משום שהכתיבה היא עבודה קשה. אלה מבינינו שכתבו על-מנת לפרסם, יודעים שהרבה עבודה שחורה מושקעת בכתיבת מאמר, וקיימת גם האכזבה המרה, כאשר לעיתים חוזר אליך פרי-מאמציך בדואר, עם פתקי דחיה. אם אין הצבא מעודד כתיבה מקצועית על-ידי מתן גמול מתאים, יתכן שכל הטרחה אינה כדאית.

אין תשובה מוכנה לשאלה זו. כה מעטים כותבים מה שניתן לכתוב בביקורת, עד כי באמת אינך יכול לאמר האם כתיבה ביקורתית מקדמת את הקריירה של הקצין אם לאו. לכן, יתכן שעלינו להאמין כי אם יהיו מספיק קצינים טובים מבין בעלי כושר הביצוע שיכתבו לצורך פרסום, תפריך הצלחתם את המיתוס שכתבה מקצועית וקריירה מוצלחת אינן עולות בקנה אחד.

על אילו נושאים צריכים הקצינים לכתוב? בטרם נענה על שאלה זו, קל יותר יהיה אולי למנות את הנושאים שעליהם לא יכתבו הקצינים. הראשון והמובן מכולם הוא הפוליטיקה המפלגתית; ברור מאלי שסאטור לקצינים לתמוך בגלוי במפלגה או במועמד זה או אחר. אך על הקצינים להימנע גם מן המשגה הניתן

פחות לאבחנה (ולכן גם מפתה יותר) של הבעת דעות, בשטח של מדיניות החוץ, כלומר הם חייבים להימנע מליטול צד בבעיות השוטפות של מדיניות החוץ, משום שעניינים אלה הם תמיד נושאים הפוטנציאליים של פעילות מפלגתית. דוגמה מן העבר הלא רחוק: אם ארה"ב פעלה נכון במדיניות החוץ שלה כלפי דרום-מזרח אסיה — זה לא היה כלל מענייננו כחיילים, לפחות לא בפומבי.

מדיניות הביטחון הלאומי והאסטרטגיה

קביעה כזו של המותר והאסור קשה יותר לאין ערוך בשטח האסטרטגיה. קשה לתחום גבול מדויק בין מדיניות החוץ לבין מדיניות הביטחון הלאומי, ובין זו לבין האסטרטגיה. אפילו אם ניתן היה בעבר להבחין בין שני נושאים אחרונים אלה, הרי ששינויים טכנולוגיים נרחבים שהתרחשו מאז מלחמת-העולם השנייה בתקשורת הבינלאומית, בהשגת מודיעין ובעיבוד נתונים — חוללו מהפכה בתהליך קבלת החלטות בתחום הביטחון. תמרום של כוחות צבאיים בקנה-מידה גלובאלי אשר נחשב פעם כאסטרטגיה, שוב אינו פונקציה צבאית טהורה, אם אמנם היה כזה אי פעם.

יתר על כן, היחסים בין הכוחות המזוינים ובין המנהיגות המדינית האזרחית, שונים עתה לגמרי לעומת אלה שהיו מקובלים במלחמת-העולם השנייה. במלחמה זו תוכי-נה האסטרטגיה בעיקר על-ידי מטות צבאיים, כשהדוגמה הבולטת היא „מח-לקת תכניות המלחמה" בימי גנרל מרשל בפנטגון. תקופה זו עברה מן העולם. האסטרטגיה בימינו מתבצעת באמצעות פיקודים ייחודיים הכפופים לראשי המטות המאוחדים, והמטה המאוחד עצמו הוגבל במידה רבה לתפקיד אופרטיבי זה. תכנון האסטרטגיה נעשה במועצה לביטחון לאומי, ארגון הכפוף לרשות פוליטית אזרחית, ואף משולב בה. לכן חייבים קציני הצבא המתבטאים בפומבי בענייני אסטרטגיה להיזהר מאוד ולהימנע מלדון בבעיות, שהן נושאים של פוליטיקה מפלגתית שוטפת.

אם צריכים הקצינים להיזהר בהבעת דעותיהם הגלויות על האסטרטגיה, האם לא היה זה קל יותר להימנע בכלל מהנושא? להיפך, ויכוח פתוח בתחום המקצוע הוא חיוני לביצוען האינטליגנטי

של פקודות הרשות הפוליטית האזרחית. לאחר שנתקבלו כבר ההחלטות האסטרטגיות, מאוחר מדי לפתח תודעה אסטרטגית.

התחום האופרטיבי והתחום הטקטי

על התחום האופרטיבי — כלומר, תמרון כוחות כהכנה לקרב, אך עדיין ללא נוכחות האויב — יש לצבא אפילו תביעה ברורה יותר לבעלות מאשר על התחום האסטרטגי. אך כפי שאין בימים אלה הבחנה ברורה בין מדיניות החוץ, מדיניות הביטחון הלאומי והאסטרטגיה, כן גם אינה מוגדרת בבירור ההבחנה בין התחום האופרטיבי לבין התחום הטקטי. האם, למשל, שילוחו של ראש נפץ גרעיני במסלול של 160 ק"מ הוא פעולה אופרטיבית או טקטית? בימיו של נפוליון היתה פריסתם של גייסות למרחק כזה מוגדרת כאופרטיבית; אפילו במלחמת-העולם השנייה נחשבה הפניית הארמיה השלישית של פאטון לעבר האגף הדרומי של ה„בליטה" (הכוונה לבליטה שיצרו הגרמנים בהתקפת הנגד המפתיעה שלהם בארדנים, בדצמבר 1944), כתנועה אופרטיבית. הטקטיקה התחילה כאשר כוחות הקרקע היריבים פתחו בחילופי אש של ארטילריה וסיוע אוירי קרוב. אולם בשל כלי-הנשק, אמצעי הקשר והניידות המודרניים, עשויה ההבחנה בין התחום האופרטיבי לבין הטקטי לא להיות שימושית עוד. ניתן לכלול את שניהם במונח טקטיקה. במאמר זה יכלול המונח טקטיקה תנועת כוחות לזירת המבצעית הקרקעית.

הטקטיקה היא תחומו של החייל המקצועי. זה השטח שבו חייבים אנו להיות מומחים ולהתנגד לכל התערבות מצד רשות אזרחית, פוליטית או ביורוקרטית. רק לאלה הנלחמים קיימת הסמכות והזכות להחליט על עניינים הנוגעים לשדה-הקרב. אולם, אם אנו עומדים על כך שאזרחים לא יתערבו בתחום סמכויותינו, הרי זו סיבה נוספת המחייבת אותנו לא להתערב בתחום סמכותם. קציני הצבא חייבים לכתוב בגלוי על נושאים טקטיים, לרוע המזל רק מעטים מהם עושים זאת. אם נסקור את ה„יכול השנתי" של כתב-העת Military Review, נמצא שאולי תריסר מאמרים (כעשרה אחוז או פחות) עוסקים בנושאי הטקטיקה. זאת, בכתב-

העת של בית-הספר הצבאי הבכיר לטקטיקה! מה קרה לכל אותם „לקחי הקרב" מויאט-נאם? היכן המחשבה היוצרת על הטקטיקה האפשרית במלחמה הבאה? כי הרי המלחמה הבאה בוא תבוא. לנו, לאנשי המקצוע, אסור להשאיר את פיתוחה של הדוקטרינה הטקטית לעבודת המומחים — תהיה טובה ככל שתהיה — שתפקידם בכך מן המטה הכללי, ממחלקת ההדרכה או מבסיסי ההדרכה החיילים. לבירוקרטיית אין מונופול על רעיונות. למעשה, הן נחשבות למדכאות חידושים ולא מקדמות אותם.

כשם שתמיד היו מלחמות והיה קיים צורך בצבא, כך גם נהגו תמיד הצבאות, במידה מסוימת, להתכונן למלחמה הקודמת. צבא ארה"ב הוא אולי הארגון הצבאי המנסה לחזות את הצפוי בעתיד יותר מכל צבא אחר בהיסטוריה, אך מוסדותיו הדוקטרינריים זקוקים לתוספת של מחשבה מקצועית אינדיבידואלית.

לאמיתו של דבר עושים כתבי-העת המקצועיים השונים עבודה יפה מאוד בבקרה את התורה הטקטית ברמה הנמוכה — את הטקטיקה של יחידות קטנות, את ארגוני הכוחות, את הפעלת כלי-הנשק ואת תכונותיהם האידיאליות. יתכן שחיוניותם של כתבי-העת אלה באה להם בשקפם את לקחי ויאט-נאם. אף שאנו, הקצינים הבכירים, לא נשמח להודות בדבר, הרי מלחמה זו היתה בעיקרה מלחמה של כיתות, מחלקות, פלוגות ולעיתים גדודים. אך אם להודות על האמת, לא היה במלחמה זו הרבה ממה שאפשר לכנות טקטיקה מעל רמה של גדוד. אסור לנו לחזור ולחטוא שוב בהתכוננות למלחמה הקודמת. לעולם אין אנו יכולים לדעת איזו צורה תלבש המלחמה הבאה, אך תמיד יכולים אנו להניח שהיא תהיה שונה מקודמתה. לכן יש צורך מתמיד בוידוא מעל דפי כתבי-העת הצבאיים שלנו על הטקטיקה ברמות השונות של גדוד, חטיבה, דיביזיה ואף רמות גבוהות יותר.

מנהיגות

הנושא העיקרי השני, שמן הראוי כי קצינים יכתבו עליו, הוא סוציולוגיה צבאית, או כדי להשתמש במונח מקובל יותר — מנהיגות. (לא, לא ניהול אלא — מנהיגות. ניהול הוא אמנם נושא חשוב וכדאי שנלמד אותו, כדי שנוכל לנהל את הצבא ביעילות, אך אין לו כל ייחוד צבאי.

מובן שאין מתנגדים שהקצינים יכתבו על נושאי ניהול, אך חובה עלינו לכתוב על מנהיגות. מנהיגות, אם להגדירה בפשטות, היא הקרנת אישיותו של אדם אחד, בדיבור ובמעשה, עד שהוא מביא אחרים לבצע את רצונו. הגדרה זו אינה מספקת לאור אתגרי המנהיגות העומדים בפני מפקדים צבאיים היום. ארה"ב, ולמעשה החברה המערבית כולה, נתונה במהפכה סוציאלית בעלת ממדים מבהילים. הבעיות הגדולות ביותר של הצבא, אלו הדורשות תשומת-לב גדולה ביותר מצד מפקדינו הבכירים והמפקדים הכפופים להם, הן בעיות אנוש — עצם הגיוס, אורח החיים הצבאי, יחסים מתוחים על רקע גזעני, משמעת, שיפוט צבאי, שכרות, שימוש בסמים והמוסר המקצועי של קצינים ומש"קים. מסיבה זו עשוי המונח „סוציו-לוגיה צבאית“ להיות מדויק יותר. מכל מקום, כל עוד אנו מבינים כי המושג „מנהיגות“ כולל את כל הנושאים האלה ולא רק הקרנה כריזמתית של האישיות והרצון, יכולים אנו להשתמש במונח זה בעילות.

קשה לקציני צבא לכתוב ביקורת בונה בתחום המנהיגות. להמליץ על שיפור של דבר כלשהו — כמוהו כמציאת דופי במ-צב הקיים. לקרוא לשיפור המנהיגות של סגל הקצינים והמש"קים של צבא ארה"ב גובל בעלבון, אך עובדה היא, שדרוש שיפור ניכר במנהיגות שלנו, בכל התחומים הסוציולוגיים, שפורטו לעיל. יחד עם זאת, אין צורך לשקוע בהלקאה עצמית של כל חטאינו ופגעינו. בכיה כזו מזמינה התערבות בעניינינו הפנימיים מצד מבקרים בלתי אחראיים של אמצעי התקשורת, מוסדות אקדמיים ופוליטיקאים. לעומת זאת, חייבים אנו להרבות בביקורת בונה ולהראות לאלה מבחוץ שאנו עושים זאת, פן יפרשו את שתיקתנו כחוסר יכולת או חוסר רצון לפתור את בעיותינו-אנו. הטבע מתעב חלל ריק, הפוליטיקה אצה לנצל כל חלל המתגלה במדיניות.

אולם, מה בדבר הטענה של כמה מחברינו, אנשי הצבא, שביקורת בונה מספקת תחמושת לביקורת הרסנית מחוץ למסגרת הצבא? סופר צבאי אחד, למשל, כה הרחיק לכת, עד שטען כי „אם תילקט ותנופח ביקורת זו על-ידי גורמים אנטי-צבאיים מחוץ לממשלה, עלולה היא לגרום לאותה דמורליזציה שיריבינו הקומוניסטים מייח-

לים לה“. טיעון זה, למרות שאינו נטול ערך לחלוטין, מוכרע על-ידי ההיגיון שאם לא נבקר את עצמנו, יניחו גורמי חוץ כי הם רשאים לכפות עלינו רפורמה. אסור לנו להגביר את פער האמינות שירשנו ממלחמת ויאט-נאם — בין אם יש לו צידוק ובין אם לאו — על-ידי נקיטת הגנה פסיבית.

ניתן, כמובן, לטעון שיש להתיר ביקורת עצמית מקצועית, רק בהשגחה הדוקה. ברדפורד ובראון קובעים בספרם: „חופש אמיתי לחלוק על דעות מקובלות מותר רק לקבוצת מיעוט קטנה בתוך הארגון, אשר בדרך כלשהי הוכרה כקונ-סטרוקטיבית וכנאמנה מבחינה כללית“. טיעון כזה, המתקבל על הדעת במבט ראשון והנאמר כנראה בכוונה טובה על-ידי משמיעו, מהווה למעשה הזמנה לצנזורה. אם מרשים למוסד לשפוט מראש את מניעיהם של מבקרי הפנימיים, עד מהרה לא יישמע עוד קול ביקורת כנה. למולנו אין זה המצב כיום. למרות המי-תוס שהוזכר בתחילתו של מאמר זה, שורת בצבא סובלנות בריאה כלפי נקו-דות מבט שונות מן המקובל.

תפקיד הקצינים

נניח לרגע לצורך בביקורת מקצועית, ונחזור לתפקידו של הקצין כפרט. בכל שנאמר עד כה, אין מאומה שיעיב על חשיבותו של הטקט. קצין החפץ לסייע לקריירה שלו על-ידי הפומביות שבכתיבה מקצועית, או הרוצה לפחות למנוע עי-כובים בקידומו, חייב לבקר לא רק בצורה בונה, אלא גם בטקט. חבריו הקצינים לא יקבלו בשוויון נפש רמזים בדבר היותם חוטאים גדולים או אפילו ללא תקנה. אם הוא רוצה להציג את האומץ המוסרי שלו, יהיה זה נכון לדבר במתינות, כדי שצי-בור שומעיו יקשיב לו הקשבה נאותה. ככלות הכול, המטרה היא תקשורת. לכת-בה ביקורתית קיים נימוק פילוסופי שהוא אף עמוק יותר: תפקידו המיוחד של הח-ייל המקצועי בחברה דמוקרטית ומודר-נית. אין אנו „תעשייה גזעית“, כי באחד הימים תפרוץ מלחמה נוספת, ואומתנו שוב תפנה אלינו ותצפה שנגן עליה. בינתיים חיים אנו ב„שבוע השנים הרוות“, ומותרים לציד לכל מבקר ההופך למומחה

.The United States Army in Transition .

בין-רגע. שומה עלינו לשמור על מעמדנו המקצועי בקרב הציבור ועל קולנו במוס-דות השלטון. עלינו לקיים את מומחיותנו. למען השגת כל המטרות הללו, חייבים אנו לשמור על כושרה של המחשבה שלנו כפי שאנו שומרים על כושרנו הגו-פני — על-ידי תרגול. ככלל וכפרטים — בהתאם לכישורים האינדיבידואליים — חובה עלינו להביע את רעיונותינו ב-דפוס.

הטיעונים שהובאו לעיל — יהיו משכנעים ככל שיהיו — השפעתם תהיה קטנה ללא תמיכה רשמית. יש דרכים מספר לנתינת תמיכה כזאת. ראשית, יש להורות לזו-ע-דות הקידום (הבה נהיה כנים עם עצמנו לגבי מניעינו כפרטים) להחשיב את כתי-בתו המקצועית של קצין כאלמנט משמ-עוטי בהערכתו האישית. אם סבורה הווע-דה שתרומתו היתה בעלת ערך — אף אם היא כפרה במוסכמות — יש לתת לעובדה זו להוסיף משקל על הישגיו האחרים של קצין. שנית, על בתי-הספר הצבאיים השונים לעודד את פרסומן של עבודות חניכיהם על נושאים צבאיים על-ידי הענ-קת „קרדיט אקדמי“. הדבר לא רק יספק „שסתום-ביטחון“ לאותם הוויכוחים בחדר הצוות המתעוררים סביב פתרון בית-הספר והניסיון הפרטי, אלא גם יחייב את החניך לערוך עריכה קפדנית ברעיונותיו, שלא כולם נראים כה טוב על הנייר כפי שנשמעו בלהט הוויכוח.

סיכום

לבסוף, מן הראוי כי כתבי-העת הצבאיים שלנו (כולל כתב-עת זה) יחלקו פרסים עבור מאמרים מצטיינים במיוחד. יכולים אנו אפילו לאמץ את הנוהג הבריטי של קיום תחרות כלל-צבאית של כתיבה על נושאים שפיקוד הצבא מוצא בהם עניין מיוחד. בדרכים מגוונות אלה עשוי הצבא להפיק תועלת ממשכבות בעלות ערך רב. יתר על כן, הדבר יוסיף לתדמית העצמית הגאה של הצבא כשירות המסתכל קדימה והשוואף לחידושו.

אפילו אם הצבא לא ינקוט אף אחת מפי-עולות אלו, עדיין צריכים הקצינים כפר-טים לכתוב לשם פרסום, כדי לשמור על חיוניותו של המקצוע הצבאי שלנו. אנו, הקצינים הבכירים, חייבים לעודד כתיבה מקצועית על-ידי הקצינים הוותיקים שלנו. ככלות הכל זה גם המקצוע שלהם. ■